

Resum de la tesi “Investigació i recopilació dels artistes que van crear obres d'art en els guetos i camps de concentració nazis, catalogació de les obres i estudi de l'estat de conservació de les mateixes”

La present tesi pretén abordar el complex i ampli tema que alguns investigadors han denominat com l'Art de l'Holocaust. Més concretament, tal com assenyala el títol de la tesi, este treball pretén realitzar una investigació i recopilació dels artistes que van crear obres d'art en els guetos i camps de concentració nazis, catalogació de les obres i un estudi de l'estat de conservació de les mateixes.

Per tant, els objectius generals d'esta tesi consistixen a abordar l'art que va sorgir de l'interior dels guetos i camps de concentració amb un amplitud que no ha sigut abordat fins al moment. Al llarg de la meua investigació, he pogut comprovar que existia un buit quant a publicacions que abordaren este complex tema en tota la seua extensió, perquè tots els treballs realitzats respecte d'això presentaven algun tipus de restricció bé fora de tipus geogràfic, de l'origen o de la nacionalitat dels artistes; o s'havien centrat tan sols en un artista concret.

Quant als objectius específics, esta tesi se centra en un aspecte totalment nou: l'estat de conservació d'estes obres d'art. Passats més de 65 anys des de la seua creació, ha arribat l'hora d'estudiar l'estat de conservació de les mateixes i comprovar com han aguantat el pas del temps.

Per a això, la tesi s'ha estructurat en cinc apartats clarament definits. En primer lloc, comença amb un ampli context historicoartístic en el que podem contemplar quina va ser l'actitud del govern nazi cap a l'art contemporani i la reacció dels artistes davant de la mateixa, que anava des de l'acceptació dels gustos del règim a l'exili, passant per l'assumpció de la conseqüències derivades de realitzar un tipus d'obra que no fóra del gust de la classe política dominant. Molts dels artistes que van seguir l'última opció, van ser internats en els guetos i camps de concentració nazis. En este apartat, podrem veure una descripció de la història de cada gueto i cada camp de concentració en què diversos artistes van romandre reclosos i van ser capaços de crear obres d'art durant la seua reclusió.

El següent apartat fa referència a la catalogació de les obres d'art creades en els guetos i camps de concentració nazis. S'ha realitzat una àmplia selecció d'obres (més de 350), que s'han classificat en tres grans temes. Cada obra va acompanyada d'una fitxa en què, a més de la imatge de l'obra, s'inclou el nom de l'autor, el títol, la data de creació, la tècnica, el suport, les mesures i la localització actual.

El tercer capítol aprofundix en l'estat de conservació d'estes obres. Per a això s'ha realitzat un estudi de conservació d'una mostra de 69 obres localitzades en dos museus diferents: el Centre George Pompidou de París i el Museu Estatal d'Auschwitz-Birkenau a Polònia. Per a realitzar este estudi, ha sigut necessari

desplaçar-se a estos museus de cara a poder desenrotllar el corresponent estudi de camp.

Per la seua banda, el següent apartat es deté en els autors d'estes obres. Nombrosos presoners van crear imatges durant el seu internament en guetos i camps concentració a pesar de les dures condicions que van rodejar la seua estada. Conéixer el número exacte d'artistes professionals que van passar pels guetos i camps de concentració és impossible. Per exemple, els 198 artistes polonesos detinguts el 16 d'abril de 1942 en la Casa dels Artistes de Cracòvia van ser assassinats immediatament a l'arribar a Auschwitz. Per això, la present tesi pretén centrar-se en els artistes que van crear obres d'art durant la seua permanència en els camps amb una clara i decidida vocació artística. Per tant, els artistes inclosos en este estudi han de complir els requisits següents:

- Haver tingut una formació artística prèvia al seu ingrés en els camps de concentració
- Haver participat en exposicions, bé foren col·lectives o individuals, abans d'haver sigut reclosos en els camps
- Haver produït un corpus mínim d'obres durant la seua estada en els mateixos
- D'haver ingressat en els guetos o en els camps sent uns adolescents, la qual cosa impossibilita complir els requisits anteriors, haver desenrotllat posteriorment una carrera artística destacada.

Este apartat inclou una fitxa biogràfica dels 90 artistes que, al llarg d'esta investigació, hem comprovat que complien els mencionats requisits.

Finalment, esta tesi conté les principals conclusions obtingudes al llarg de la investigació, així com una completa bibliografia amb més de 200 entrades sobre els distints temes abordats en la mateixa.

Quant a les novetats que presenta esta tesi en comparació amb altres treballs d'investigació realitzats sobre esta matèria, podem afirmar, en primer lloc, que esta tesi constituïx la primera aproximació a l'estat de conservació de les obres d'art realitzades en els guetos i camps de concentració nazis. Fins a la data, no s'ha publicat cap estudi referent a esta matèria.

Així mateix, tampoc hi ha cap publicació que pretenga englobar en la seua totalitat el nombre més gran possible d'artistes que van treballar en els guetos i els camps independentment de la seua nacionalitat, la seua religió o el gueto o el camp en què foren reclosos. Els estudis realitzats fins al moment s'han centrat bé en els artistes que van crear en un determinat camp, com la publicació *The Last Expression: Art from Auschwitz*, centrada principalment en els artistes del camp d'Auschwitz, o bé en les col·leccions que posseïxen sobre este tema diversos museus com el del Beit Lohamei Haghetat (Museu dels Lluitadors del Gueto) d'Israel.

Altres aproximacions realitzades a este tema, com la de Glenn Sujo en *Legacies of Silence. The visual arts and Holocaust Memory*, són més extensives quant als artistes i la procedència de les obres que les anteriors però menys intensives pel que fa al nombre dels artistes, la catalogació de les obres i l'estudi de l'estat de conservació que pretén la present tesi.

Finalment, esta tesi utilitza per primera vegada com a font documental una sèrie d'articles periodístics recopilats al llarg dels anys que ha durat la investigació, que fan llum sobre diversos aspectes referents a este tema. Per exemple, són de gran utilitat per a informar-se de la defunció de diversos artistes objecte d'esta tesi; per a descobrir exposicions que s'han realitzat en diversos llocs del món sobre artistes que van estar reclosos en guetos o camps nazis i descobrir així nous artistes o completar la informació de què ja coneixíem; o per a accedir a testimonis de supervivents ja difunts a través de les entrevistes que al seu dia van realitzar en la premsa.

Finalment, voldria afegir que la investigació necessària per a escometre esta tesi va començar fa prop de deu anys i que ha sigut desenrotllada en ciutats com Berlín, París, Jerusalem, Praga, Amsterdam, Nova York, Londres i Auschwitz, on he visitat museus com el Centre George Pompidou, el Museu de Montparnasse i el Centre de Documentació Jueu a París; el Museu Jueu, el Martin Gropius Bau, la Neue Nationalgalerie, el Museu d'Història Alemanya i el Museu Käthe Kollwitz a Berlín; el Yad Vashem i el Museu d'Israel de Jerusalem; el Museu Jueu de Praga; el Museu Jueu de Nova York; l'Imperial War Museum de Londres; el Museu d'Anne Frank a Amsterdam; i el Museu Estatal d'Auschwitz-Birkenau. A tots ells vull agrair la seua col·laboració.